

EXCERPTA

31. zenbakia

abendua-1988

gaiak

orrialdeak

Greko-euskarazko gramatika-
konposaketa(Orixe).....601

Hesiodo-ren Teogonia.....602-603

Hymnus(J.G.E.).....604

S.Joan Krisostomo eta Bethalem-go
izarra.....605-611

Euskal herrietako armarriak
(latinezko idazkunak).....612

Definitiones,etymologiae,explicatio-
nes,e sancti Augustini scriptis de-
promptae.....613-617

Plinio Gaztea(eskutitzak).....618-619

Definitiones,etymologiae,explicatio-
nes,e sancti Jeronimi epistolis de-
promptae.....620-623

Grezia-ko Mitologia
(barne-orrietako eraskina)

Εἰς =-ra,-gana.

Ohar orokorra:sarritan originalak duen astuntasuna arintzeko higiera adierazten aditzak isiltzea egokia izaten da,horren ordeztan norako lekuzkoa erabiliz,genitiboagatik esan genuenez.Lekuzkoa edo locativo zeri deritzat?NON galderari erantzuten dioten kasuei:nondik nora eta abar.Euskaraz aparte adieraztea komeni da,lekuzko deklinabide osoa dagoelako.Horren aztarnarik,berriaz,ez zen geratu hizkuntza klasikoetan.Esaterako,Ex Italia in Africam copias traducere,euskal erara esango genuke:Ex Italia copias in-africare.Saia bedi lasterbide hau beste preposizio batzurekin.

Eraginkorrak eisEgéomai
ap-eis-phér0=sarrerazi.

eis-pher0
apophain0
emphain0 =agerrerazi,hacer la pre-
kataphain0 sentación.

Εἰς aditz konposatueta oso erraza da itzultzen:eiskalé0:bereGANATU,bereRAtu;eisoiké0:etxeRAtu.

Orixe(1942)

(jarraitzeko)

- 287 Χρυσάωρ δ' ἔτεκεν τρικέφαλον Γηρυονήα
 μηθ' εἰς Καλλιρόη κούρη κλυτοῦ Ὀκεανοῖο.
 Τὸν μὲν ἄρ' ἐξενάριξε βίη Ἡρακλεΐη
 βουσι παρ' εὐλιπόδεσσι περιβρύτῳ εἰν Ἐρυθείη
 ἤματι τῷ, ὅτε περ βοῦς ἤλασεν εὐρυμετώπους
 Τίρυνθ' εἰς ἱερὴν διαβάς πόρον Ὀκεανοῖο
 ὄρθον τε κτείνας καὶ βουκόλον Εὐρυτίωνα
 σταδμῷ ἐν ἠερόεντι πέτρῃ κλυτοῦ Ὀκεανοῖο.
- 295 Ἥ δ' ἔτεκε' ἄλλο πέλωρον ἀμήχανον, οὐδὲ εἰκοδὲς
 θνητοῖς ἀνθρώποις οὐδ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
 ἐν σπητὶ γλαφυρῷ θεῖῃ κρατερόφρον' Ἐχιδνάαν,
 ἥμισυ μὲν νόμφην εὐκνώπαδα καλλιπάρηον,
 ἥμισυ δ' αὖτε πέλωρον ὄφιν δαινόν τε μέγαν τε
 αἰόλον ὠμηστοῖν ἑαθέης ὑπὸ κούθεσι γαίης.
 Ἐνθα δὲ οἱ σπέος ἐστὶ κάτω κοίλη ὑπὸ πέτρῃ
 τηλοῦ ἀπ' ἀθανάτων τε θεῶν θνητῶν τ' ἀνθρώπων·
 ἐνθ' ἄρα οἱ δάσσαντο θεοὶ κλυτὰ δώματα ναίων.
 Ἥ δ' ἔρυε' εἰν Ἀρίμοισιν ὑπὸ χθόνα λυγρῇ Ἐχιδνά,
 ἀθάνατος νόμφη καὶ ἀγήραος ἤματα πάντα.

Krisaor-ek, Okeano ospetsuaren alabarekin, Kalirroe-rekin, batuz Gerion hiru buruduna sortu zuen. Berau Herakles indartsuak hil zuen, urez inguratutako Eriteia-n, idi apatx bizkorren ondoan, idi bekoki zabalok Tirinto sakratura eraman zituen egunean bertan, Okeano-ren bi-dea zeharkatuz, Ortho eta Eurition itzaia ikullu ilun batetan garbitu ondoren, Okeano ospetsuaz haraindian.

Kalirroe-k beste munstro izugarri bat sortu zuen, ez gizon hilkorrekin, ez jainko hilezinekin antzik duena: Ekidna jainkotiarrak, gogoz adoretua, erdi ninpha begi bizi, masail ederdun, erdi suge izugarria, handi-beldurgarria, larru nabar, haragi gordin-jalea, lur harrigarriaren barnean bizi dena. Hantxe du bere gordelekua, haitz-zuloan, jainko hilezkor eta gizon hilkorrengandik urruti. Hantxe eman zioten jainkoek, bizitzeko, egoitza bikaina. Bertan gelditu zen Arimoi-n, lurpean, Ekidna gaiztoa, ninpha hilezkorra eta sekulan zahartzen ez dena.

 vv.: 287-305.

* haitzulo sakonean...

HYMNUS

Te, Deum, humilis rogo
 salvam facias patriam meam,
 cum famulis tuis serves;
 a dira morte erue eam.

Quia inimici nostri,
 veluti canes latrantes,
 circumdederunt undique
 filios nostros laborantes.

Et iam quaerunt quem devorent;
 est enim illis cor impium,
 dixeruntque: eradicemus
 illos de terra viventium.

Audi, Pater, preces nostras:
 sanguine tuo vulnera
 nostra sana; salvos fac nos,
 Euskal Herria atque Euskera.

Jon Gotzon Etxebarria
 19...

S. Joan Krisostomo

(Orain arteko ataletan, eta hurrengoetan ere berdin egingo, San Joan Krisostomo-ren paganoen ohiturei eta pentsakerari buruzko hitzak eta esanak biltzen jardun dugu. Gaurko hontan salbuespen bat egiten dugu: Gabonak direla eta, gure egunetan eztabaidagarria egiten den gaia atera nahi izan dugu: Bethel-eraino Magoei lagun egin zien izarrarena, alegia. Horra, beraz, hurrengo orrietan S. Joan Krisostomo-k auzi honi buruz dakartzan hitzak eta eritziak)

MATEO DEUNARI BURUZKO HOMILIAK; VI, 1-2.

Ἰδοῦ, φησὶ, καὶ τοῦ Ἀριστοῦ γεννηθέντος ἀστὴρ ἐφάνη, ὅπερ ἐστὶ σημεῖον τοῦ τὴν ἀστρολογίαν εἶναι βεβαίαν. Πῶς οὖν εἰ κατ' ἐκείνου ἐτέθη τὸν νόμον, ἀστρολογίαν ἔδωκε, εἰμαρμένῃ ἀνεῖλε, καὶ δαίμονας ἐπεστώμασε, καὶ πλάνην ἐξέβαλε, καὶ πᾶσαν τολούτην μαχηγανείαν ἀνέτρεψε.

Εἰ δὲ καὶ

βασιλέα ἦδεσαν ὄντα, τίνας ἐνεκεν παρῆγονται; (Ὁ γὰρ δὴ τοῦτο ἀστρονομίας ἔργον ἐστίν, ἀπὸ τῶν ἄστρον εἰδέναι τοὺς τικτομένους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὥρας τῶν τικτομένων προαναφρονεῖν τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, ὡς φασιν. Οὗτοι δὲ οὔτε ὠδινούση τῇ μητρὶ παρῆσαν, οὔτε τὸν καιρὸν ἐγνωσαν, καὶ ὄν ἐτέθη, οὔτε ἐνταῦθεν λαβόντες τὴν ἀρχὴν, συνέθησαν ἀπὸ τῆς τῶν ἀστρον κινήσεως τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι· ἀλλ' ἀντιστρέφους, ἀστέρα πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου θεασάμενοι φανέντα ἐπὶ τῆς αὐτῶν χώρας, ἔρχονται ὀφόμενοι τὸν τεχθέντα.

Ἄν γὰρ μάθωμεν τίς ὁ ἀστὴρ, καὶ ποταπὸς, καὶ

εἰ τῶν πολλῶν εἷς, ἢ ξένος παρὰ τοὺς ἄλλους, καὶ εἰ φύσει ἀστὴρ, ἢ ὕψι μόνον ἀστὴρ, εὐκόλως καὶ τὰ ἄλλα πάντα εἰσόμεθα. Πόθεν οὖν ταῦτα ἔσται δῆλα; Ἄπὸ τῶν γεγραμμένων αὐτῶν. Ὅτι γὰρ οὐ τῶν πολλῶν εἷς ὁ ἀστὴρ οὗτος ἦν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀστὴρ, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, ἀλλὰ δύναμις τις ἀόρατος εἰς ταύτην μετασχηματισθεῖσα τὴν ὕψιν, πρῶτον ἀπὸ τῆς πορείας αὐτῆς δῆλον. Οὐ γὰρ ἐστίν, οὐκ ἐστίν ἀστὴρ τις ταύτην βαδίζων τὴν ὁδόν· ἀλλὰ καὶ ἥλιον εἶπες, καὶ σελήνην, καὶ τοὺς ἄλλους ἀπαντας ἀστέρας, ἐξ ἀνατολῶν ἐπὶ δύσιν ὀρώμεν χωροῦντας· οὗτος δὲ ἀπὸ ἀρκτου πρὸς μεσημβρίαν ἐρέρετο· οὕτω γὰρ ἡ Παλαιστίνη πρὸς τὴν Περσίδα κεῖται. Δεύτερον, καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦτο ἐστὶν ἰδεῖν. Οὐ γὰρ ἐν νυκτὶ φαίνεται, ἀλλ' ἐν ἡμέρᾳ μέση, λάμπωντος ἡλίου· ὅπερ οὐκ ἐστὶ δυνάμεως ἀστέρος, ἀλλ' οὐδὲ σελήνης· ἢ γὰρ τοσοῦτον πάντων ὑπερέρουσα, τῆς ἀκτίνος φανείσης τῆς ἡλιακῆς, κρύπτεται εὐθέως καὶ ἀφα-

Horra, diote, Kristo-ren jaiotzean ere izar bat ageri; beraz, astrologia ziurra delako ezaugarria. Orduan, nola, horoskopoparen arauera jazo bazen, astrologia deuseztu, patua apurtu, deabruak isilera zi, okerra suntsitu eta aztikeri guzti hau anka z gora bota zuen?

... ..

Eta erregea zela jakin bazuten, zer dela eta etorri ziren? Astronomiari ez bait dagokio izarren bidez jaiotzak ezagutzeta, baizik eta, diotenez, jaiotzaren orduagatik gertakizun direnak iragartzeta. Magook, aldiz, ez ziren egon ama erditu zenean, gertakari honen aldia ez zuten ezagutu, eta, hortan oinarriturik, ezin zuten igarri izarren mogimenduen bidez gero zer gertatuko zen. Aitzitik, askoz ere arinago euren lurraldean agertutako izarra ikusi zutelako etorri ziren jaiorikoa ikustera.

... ..

Eta argitzen badugu nolako edo nondikakoa zen izarra, ainitzen arteko bat edo besteak ez bezalakoa, benetan izarra bazen edo itxurazkoa bakarrik, enparau guztia erraz aterako dugu.

... ..

Ene ustez, izar hau ez zen besteen arteko bat, are gehiago ez zen izarra, horrelako itxura hartutako indar ikustezinen bat baizik. Lehenengo zermana i bilbideagatik. Ez bait dago izarrik ibilbide hau

νίζεται. Οὗτος δὲ τῇ τῆς οικείας λαμπρότητος ὑπερβολῇ καὶ τὰς ἀκτι-
νας ἐνίκησε τὰς ἡλιακὰς, φρονότερος ἐκείνων φανεῖς, καὶ ἐν τοσοῦτω φωτὶ
μεῖζον λάμψας. Τρίτον, ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι καὶ πάλιν κρύπτεσθαι. Τὴν
μὲν γὰρ ἕως Παλαιστίνης ὁδὸν ἐφαίνετο χειραγωγῶν· ἐπειδὴ δὲ ἐπέβη-
σαν τῶν Ἱεροσολύμων, ἐκρυψεν ἑαυτὸν· εἶτα πάλιν ὅτε τὸν Ἰησοῦν ἀφέν-
τες, καὶ διδάξαντες αὐτὸν ὑπὲρ ὧν ἦλθον, ἐμελλόν ἀπιέναι, δεικνυσιν ἐπι-
τόν· ὅπερ οὐκ ἔστιν ἄστρου κινήσεως, ἀλλὰ δυνάμεώς τινος λογικωτέ-
της. Οὐδὲ γὰρ ἰδίαν τινὰ πορεῖαν εἶχεν ἀλλ' ὅτε μὲν ἔδει βαδίσαι αὐτοῦς,
ἐβάδιζεν· ὅτε δὲ στήναι, ἴστατο, πρὸς τὸ δεῖν πάντα οἰκονομῶν· καθάπερ
ὁ στῦλος τῆς νεφέλης, καὶ καθίζων καὶ ἐγείρων τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰου-
δαίων, ἠνίκα ἐγρῆν. Τέταρτον ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς δείξεως τοῦτο ἄν τις
καταμάθῃ σαφέως. Οὐ γὰρ ἄνω μένων τὸν τόπον ἐδείκνυ· οὐδὲ γὰρ δι-
νατὸν ἦν αὐτοῖς οὕτω μαθεῖν· ἀλλὰ κάτω καταβὰς τοῦτο ἐποίησε. Ἰστε
γὰρ ὅτι τόπον οὕτω μικρὸν, καὶ ὅσον εἰκὸς καλύβην κατασχεῖν, μᾶλλον δὲ
ὅσον εἰκὸς σῶμα παιδίου μικροῦ κατέχειν, οὐχ οἷόν τε ἀστὲρα γνωρίζειν.
Ἐπειδὴ γὰρ ἤπειρον τὸ ὕψος, οὐκ ἔρκει οὕτω στενὸν τόπον χαρακτηρίσει
καὶ γνωρίσαι τοῖς βουλομένοις ἰδεῖν. Καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς σελήνης ἰδεῖ
τις ἂν· ἢ τοσοῦτον ὑπερφερέας οὖσα τῶν ἄστρων, πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰ-
κουμένην οἰκοῦσι, καὶ εἰς τοσοῦτον πλάτος γῆς ἐκκεχυμένοις ἅπανιν,
ἐγγύς εἶναι δοκεῖ. Πῶς οὖν ὁ ἀστὴρ, εἰπέ μοι, τόπον οὕτω στενὸν φάνης
καὶ καλύβης ἐδείκνυ, εἰ μὴ τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ἀφείλες κάτω κατέβη, καὶ ὑπὲρ
αὐτῆς ἔστη τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου; Ὅπερ οὖν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς
ἀληττόμενος ἔλεγεν· Ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθῶν ἔστη
ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. Ὅρῳς δι' ὅσων δεικνύται οὐ τῶν πολλῶν εἰς

dagienik.Eguzkia,ilargia eta osterantzeko izarrak
sortaldetik sartaldera doazela dakusagu.Beste hau,
berriz,iparraldetik hegoaldera zihoan.Horretara
dago Palestina Persiarekiko.Bigarren,izarra ageri
zen aldia.Ez gauez,baizik eta egun betean,eguzki-
a diz diz dagoela.Eta ez dago holako ahalmendun i-
zarrik;ilargia bera ere ez,beste guztien aldean
gehiago izanik ere,eguzki-izpiak agertuaz batera
behingoa ezkutatu eta desagertzen bait da.Gure
izar honek,aldiz,bere distira handiagatik eguzki-
aren izpiei gehiago egin zien,eguzkia bera baino
distiratsuago eta beronen argitan argiago zelarik.
Hirugarren,agertu eta desagertu egiten zela.Pales-
tina-rainoko bidean gidari zihoan,eta Jerusalem-
era heldu eta ostendu egin zen.Azkenik,Herodesen-
gana joan eta bidaiaz jakitun ipini zutenean,al-
de egiteko zeudela,berriro azaldu zitzaien.Hori
ez dagokio izar baten mugimenduari,aitzitik indar
adimendun bati.Ez bide zuen berezko ibilbiderik,
eta haiek ibili beharra zutenean bera ibiltzen has-
ten zen;gelditu beharra ba zen gelditu egiten zen
bera,zer komeni eta huraxe eginez.Harako hodei-
moltzoa legez,judeguen kanpamendua jaso edo au-
rreratu egiten zuena,behar zen neurrian.Laugarren
zein ederki erakutsi zien(jaioberria)haren lekua.
Ez zien erakutsi eta,han goian geldituz,ez bait
zuketeen antz emango;aitzitik bera behera etorri-
az.Badakizue,horrelako leku txiki bat,aterpe bat

ὅν οὗτος ὁ ἀστὴρ, οὐδὲ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἑξῶ γεννήσεως δεικνύς
 αὐτόν;



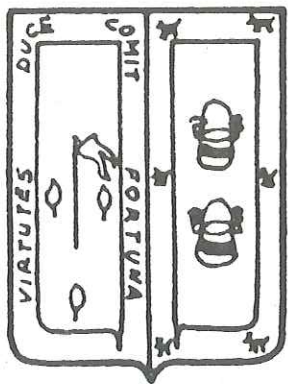
Deus, pro nobis nate, iam dudum dixi de TE:

"SCIO CUI CREDIDI"

Fac nunc ut dicere possim de me:

"SAPIO QUEM SCIO"

ziur aski, eta are gitxiago umetxo baten gorputza nekez erakuts lezake izar batek. Halako altueratik ezin erakutsiko zukeen hain leku ezereza eta ikusgurakoei zehatz agertu. Ilargitik uler daiteke hau. Izarrak baino nabarmenago izan eta lurbera osoan bizi direnei eta lur zabal guztian daudenei hurbil zaiela iruditzen zaie. Esan niri orain, nola erakuts zezakeen izarrak halako leku meharra, korta edo txabola bat, bere goi hartatik jaitsi eta umearen buru gainean kokatu ezean? Horixe eman zuen aditzera ebangelariak: Izarra aurretik zihoakien arik eta umea zegoen lekura heldu eta gelditu arte. Horra zenbat proba ez zela izar bat besteen modukoa eta ez zela agertu beste ezetariko jaiokeraz.



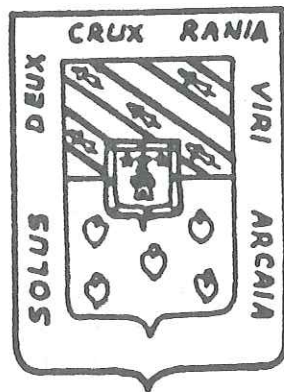
Diaz de Arcaya

Lehen ere antzeko bat ikusi genuen:COMIT;gure ustez ez da ezer.COLIT beharko luke.Orduan: LATINEZ:Virtutes duce colit Fortuna.
EUSKARAZ:Zoria lagun, bertuteak lantzen ditu.

Eta beste hontan Enciclopediak berak diosku: RANIA(errata de?).Baina marrazkigileak beste huts bat egin du DEUS-en ordez DeuX.

LATINEZ:Solus Deus crux rania(?)viri Arcaia.

EUSKARAZ:Jaungoikoa soilik Arcaia jaunaren gurutze...(?)

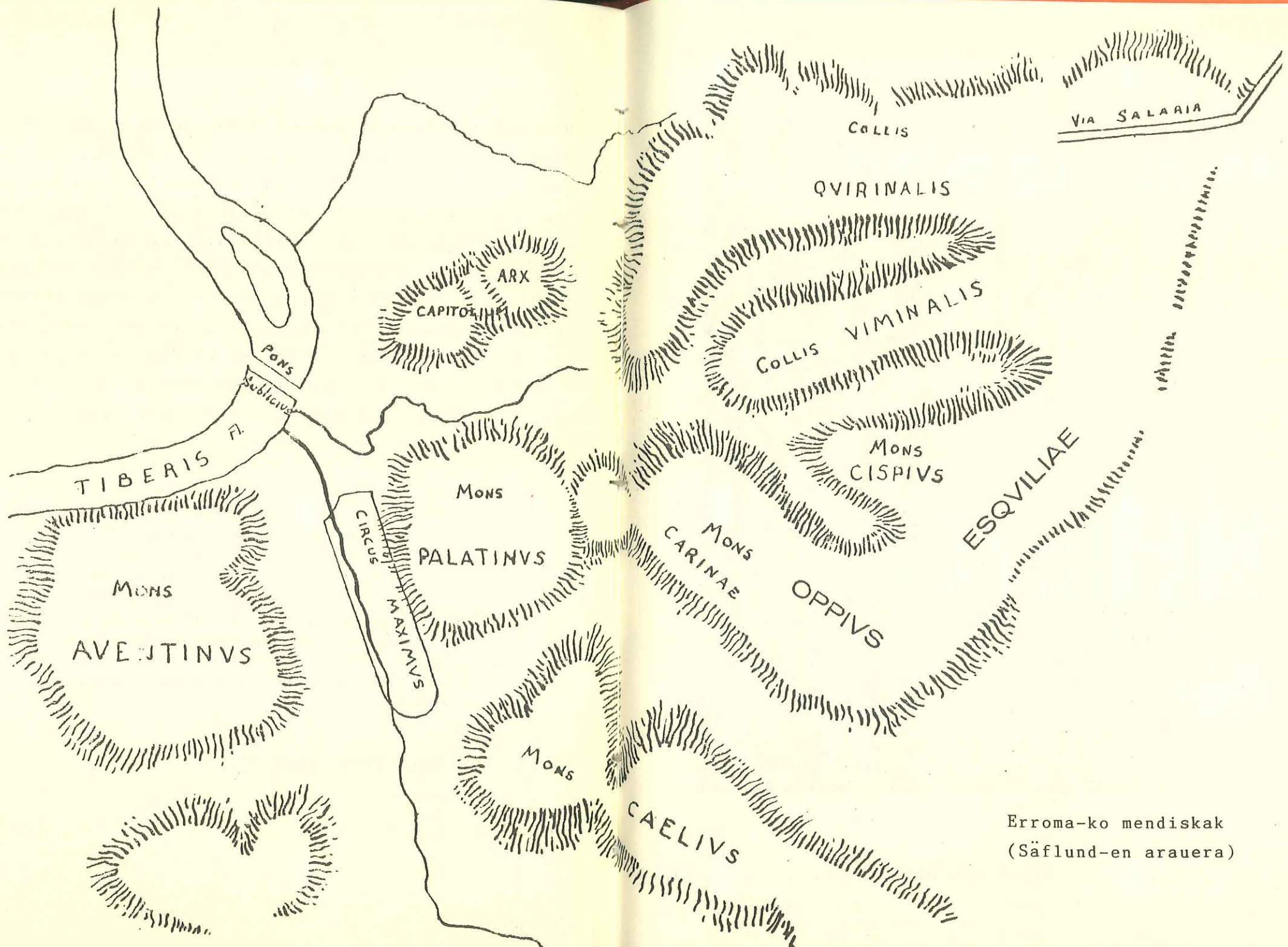


Diaz de Arcaya

Demeter jainkosa grekoaren izena Keres da Erromatarrentzat;biak bat datoz guztiz.Are gehiago,etimologiaz,beraren izenakbadarakuslandarediaren potentzia oso antxinako bat zela-Keres-ek badu zerikusia "erne" esan nahi duen erro batekin-lehenengo dibinitatea besteak ezabatua geratzen da.Etruskoek,Porsenaburuzagi,Erromatar Errepublika gaztea eraso zutenean,hirian gosete arriskugarria sortu omen zen.Sibilaren liburuak-orakulo grekoen bilduma-aztertu ziren.Beraien aholkuz Dionisio eta Demeter-en gurtza sartu zen Erroman.Halaxe gertatu zen K.a.ko 496. urtean.Gurtza hau Aventino-n egiten zen.

XLIX. Isdem temporibus deum ædes vetustate aut igni abolitas cœptasque ab Augusto dedicavit : Libero Liberæque et Cereri juxta Circum Maximum, quam A. Postumius dictator voverat, eodemque in loco ædem Floræ ab Lucio et Marco Publiciis ædilibus constitutam, et Jano templum, quod apud forum holitorium C. Duilius struxerat, qui primus rem romanam prospere mari gessit triumphumque navalem de Pœnis meruit. Spei ædes a Germanico sacratur : hanc A. Atilius voverat eodem bello.

(C.Tacitus,"Annalium liber II)



Erroma-ko mendiskak
(Säflund-en arauera)

DEFINITIONES, ETYMOLOGIAE, EXPLICATIONES, E SANCTI AUGUSTINI SCRIPTIS DE PROMPTAE.



DEMETER, TRIPTOLEMO ETA PERSEPHONE.

160 **METONIMIA** : "Sed quia mundi nomine appellatus est orbis terrae in hominibus, qualibus plenus est, secundum quod dictum est: Et mundus eum non cognovit... Ac per hoc, mundum, Scripturis sanctis docentibus, pro differentia sententiarum, nunc in bono accipimus, nunc in malo. Ad bona eius pertinent caelum et terra, et omnis in eis Dei creatura..."
("Contra Iulianum", liber IV, 18)

Baina, mundu izenaz bertan bizi diren gizonengatik lurbira osoa deitu izan da. Eta horren arauera esanda: eta munduak ez zuen ezagutu... Beraz, Liburu Sainduen irakaspenez, mundua, nolako partean datorren, zein onerako zein txarrerako aitu behar da. Onerako hartuta, zeru-lurrak eta bertako Jaungoikoaren izakiak oro dira...

161 **METONIMIA** : "Totum hoc ergo quod isto modo dicitur mundus, non nisi in hominibus intelligitur, qui sunt per totum mundum, id est, toto, quaquaversum incolitur, orbe terrarum. Ipsam denique humanam vitam, qua non secundum Deum, sed secundum hominem vivitur, mundum hoc loco appellavit Apostolus."
(idem, ibidem, 20)

Beraz, zentzun hontan mundua esaten zaion oro, mundu zabalean, hau da, lurbira osoan han eta hemen bizi iza

nik diren gizon guztiengatik ulertzen da. Giza bizitza bera ere, Jaungoikoaren esanetara gabe, gizonen arauera bizitzen denean, pasarte hontan Apostoluaren hitzez mundua da.

62 **METONIMIA**: "Aug.-Ergo si "mundi nomine, mores hominum nihil post hanc vitam esse autumantium, diversaque mortalium tam pompas quam luxurias indicavit"; in his sunt illa quae esse dixit in mundo, et a Patre non esse".

(idem, ibidem, 22)

Mundu izenaz bizitza honen ondoren ezer ez dagoela uste duten gizonen ohiturak eta hilkorren harropuzkeriak eta lizunkeriak aipatu bazituen, hor daude sarturik munduan egon arren Aitagandikoak ez direla esan zituenak.

63 **MUNDUA**: "Apostolum videlicet Ioannem, ex more Scripturarum mundi vocabulo non naturam perculisse rerum, sed vitia voluntatum".

(idem, ibidem, 23)

Zera, Joannes Apostoluak, Idazteunari jarraiki, mundu hitzaren bidez gauzen izaera ez baina borondateen okerrak adierazi zituela.

164 **ZENTZUMENAK**: "Alii sunt carnis sensus, quibus caro praesentia corporalia spiritui quodam modo nuntiat; et alii sunt carnalis concupiscentiae motus..."
(idem, ibidem, 27)

Batzu dira haragiaren zentzumenak, eta euron bidez haragiak aurreango gauzakiak azaltzen dizkio izpirituari; eta beste batzu gutizia haragikoiaren eraginak.

165 **POROAK**: "...quoniam si non peccasset Adam, sic potuit mulier, sicut seges, ad fecunditatem parari: forte ut per omnes articulos ac per minutas corporum fistulas, quas medici πόρους vocant, spicae erumperent filiorum..."

("Contra Iulianum", liber V, 15)

...Adam-ek bekatu egin ezik, emakumea, alorrak antzo, erneak ekartzeko gertu zitekeen: eta beharbada, lotura guztietan zehar eta sendagileek πόρους deitzen dituzten zirrikiturik txikienetan zehar, semeen galburuak erneko lirakeke.

166 **JATORRIA-SORTZEA**: "'Vide etiam quam sit insanum, negare habere originem res quae ortae sunt; cum ipsa origo ab oriundo sit dicta".

("Contra Iulianum", liber V, 41)

Begira, gero, nolako burugabekeria den sortutako gauzek sorrera dutela ukatzea; sorrera sortu hitzetik aterata badago.

● LATINEZ jaio, sortu, honela da (aditza): orior, oriris, oriri, ortus sum. Hortik "origo, originis" berba.

67 **EZEREZA** : "...si eorum originem primam respiciamus ex his quae non erant fecit: hoc Graeci dicunt, ΕΞ ΟΥΚ ΟΝΤΩΝ".
("Contra Iulianum", liber V, 44)

Eta euren lehen jatorria kontutan hartuz, gero, ez zirenetatik egin zituen. Grekoek diotenez, ΕΞ ΟΥΚ ΟΝΤΩΝ.

68 **BEKATUA** : "Definitio itaque illa peccati, cum fit quod iustitia vetat, et unde liberum est abstinere, ad illud peccatum pertinet quod tantummodo peccatum est, non quod etiam poena peccati".
("Contra Iulianum", liber V, 47)

Eta harako bekatuaren definizio hura "zuzentasunak galera izatearen duena egitea, egitea bera libre denean" bekatu denari hutsari dagokio eta ez bekatuaren zigorrari.

HARAGIA/ODOLA : "Verum Scripturae more, carnem et sanguinem, vitia, non substantiam nominavit".
"Contra Iulianum", liber VI, 40)

Idazteunaren ohituraz, baina, haragia eta odola, izaezari gabe, makurkeriei esan zien.

170 **KINIKOAK** : "...de qua (carne) et primi coniugati tunc erubuerunt, quando pudenda texerunt (Gen. 3, 7), et nunc omnes erubescunt, quando ad concumbendum secreta conquirunt neque huius operis testes audent habere vel filios, quod inde genuerunt; cui verecundiae naturali Cynicorum error philosophorum mirabili impudentia reluctatus est, quando quidem hoc, quoniam licitum esset honestumque, cum coniuge palam faciendum esse censebant, unde merito immunditia huius impudentiae caninum nomen accepit; ex hoc quippe Cynici nuncupati sunt".
("De nuptiis et concupiscentia ad Valerium comitem libri duo"; liber I, XXII, 24.)

Orduantxe hartaz (haragiaz) lotsatu ziren lehendabiziko senar-emazteak, euren lotsariak estali zituztenean (Gen. 3, 7); eta orain ere denak lotsatzen dira, elkar bat egiteko leku ezkutua bilatzen dutenean, eta hola-ko ekintzaren lekuko seme-alabak eurak izaterik ez dute gura, eurok hortixek sortu bazituzten ere. Berezko lotsa honen aurka filosofo kinikoen okerra, harritzeko lotsagabekeria jarri da; eta horrela, egite hau zilegia eta garbia dela eta, emaztearekin agerian egin behar zela uste zuten. Hori dela eta, arrazoiez, horrelako ausardiaren lohikeriak zakur-izena hartu izan du; hortixek Kinikoak deitu izan dira eta.

● KINIKO (zakurrarena, zakurrarekikoa)
κυνικός ἢ ὄν hizkuntza grekoan.

(jarraitzeko)

PLINIO GAZTEA

C. PLINIVS FABIO IVSTO SVO S.

Olim mihi nullas epistulas mittis. Nihil est, inquis, quod scribam. At hoc ipsum scribe. nihil esse quod scribas: uel solum illud unde incipere priores solebant: "Si uales. bene est: ego ualeo." Hoc mihi sufficit; est enim maximum. Ludere me putas? serio peto. 2 Fac sciam quid agas, quod sine sollicitudine summa nescire non possum. Vale.

K.Plinio-k Fabio Iusto adiskideari
osasuna.

Aspaldisko ez didazu eskutitzik bat ere bidali. Ez dut zer idatzirik, diostazu. Ba, horretarakoxe idatzi: ez duzula ezer idaztekorik esateko. Edo gure aurretikoek ohi zutena bakarrik esateko, hasierako "Ongi bazaude, ondo da; nihaur ere ongi", harako hura. Aski duket horrekin; horixe bait da gehiena. Txantxetan ari naizela us-te al duzu? Benetan egin dizut eskea. Ea, egizu jakin de zadan zertan ari zaren; ezin bait dut ezjakinean egon, larriki kezkatu gabe. Agur.

DEFINITIONES, ETYMOLOGIAE, EXPLICATIONES, E SANCTI JERONIMI EPISTOLIS DE PROMPTAE.

0 **KELEUMA**: "Expandenda vela sunt ventis et quaestionum scopulis transuadatis laetantium more nautarum epilogi celeuma cantandum est".
(14, "Ad Heliodorum monachum", 10)

Oihalak haizetara zabaldu eta ika-miken aitzetatik urruti, itsastar alaien ohituraz, azken ondorioaren keleuma abestu behar da.

• **KELEUMA**: κέλευμα, ατος τό : arraunlarien nagusiaren abesti konpasatua, arraunen atzera-aurrerak bateratzeko.

1 **ARISTOTELES-PLATON**: "Iudicatu Domino lugubre mundus in mugiet... adducetur et cum suis stultus Plato discipulis; Aristoteli argumenta non proderunt".
(idem, ibidem, 11)

Jauna epaia egiteko datorkenean munduak orroa ikaragarri bat aterako du... Han aurkeztuko da Platon erge la ere bere ikasleekin; Aristoteli argudioak ez zaizkio onuragarri izango.

2 **ENHYPOSTATA**: "Clamamus: "si quis tres hypostases ut tria ἐν-υπόστατα, hoc est ut tres subsistentes personas, non confitetur, anathema sit".
(15, "Ad Damasum", 3)

Aldarrikatu egiten dut nik: "inork hiru hypostasi hiru ἐν-υπόστατα -tzat aitortzen ez baditu, hots, hiru pertsona subsistentetzat, anathema izan bedi.

13 **HYPOSTASI**: "Tota saecularium litterarum scholani nihil aliud hypostasim nisi usiam novit".
(idem, ibidem, 4)

Literatura-eskola sekular guztiak hypostasi eta subsistentzia hitz batentzat ukan du.

14 **SIRIO-GREKOA**: "Plane times ne eloquentissimus homo in Syro sermone vel Graeco ecclesias circumeam, populos seducam, scisma conficiam".
(17, "Ad Marcum presbyterum Chalchide", 2)

Bai, beldur zara, hizkuntza grekoan edo siriarrean gizon ondo ikasia naizenez gero, elizarik eliza ibiliko ote naizen, herritarrak atzipetuko ote ditudan eta zismarik sortuko ote dudan.

15 **ALDIEN LIBURUA**: "Regnavit autem Ozias annis quinginta duobus, quo tempore apud Latinos Amulius, apud Athenienses Agamestor undecimus imperabant. Post cuius mortem Esaias propheta hanc visionem quam explanare nunc nitimur vidit, id est eo anno quo Romulus, Romani imperii conditor, natus est, sicut manifestum esse poterit his qui voluerint legere Temporum librum, quem nos in Latinam linguam ex Graeco sermone transtulimus".
(18A, "Ad Damasum", 2)

Ozias-ek berrogei eta hamabi urtez erregetza izan zuen, Latinoen artean Amulio-k eta Atenatarren artean Agamestor hamaikagarrenak agintea zuten aldian. Haren heriotzaren ondoren, orain azaltzen saiatzen ari garen agerpena izan zuen Esaias iragarleak: hau da, Romulo, imperio erromatarraren sortzailea, jaio zen urtean; halaxe ikus lezake guk grekotik latinera itzuli dugun Aldien Liburua irakur gogo dutenek.

16 **SERAPHIN**: "Seraphim, sicut in interpretatione nominum Hebraeorum invenimus, aut "incendium" aut "principium oris eorum" interpretantur.

(18A "Ad Damasum", 6)

Seraphin, izen hebreoen azalpenetan aurkitu dugunaren arauera, edo "sutea" edo "beren ahoaren hasiera" itzultzen da.


17 **ITZULTZAILEA/SERAPHIN**: "Est vero quidam a quo ego per plurima didicisse me gaudeo, et qui hebraeum sermonem ita elimavit ut inter scribas eorum Chaldaeus aestimetur. Is longe alia via ingressus est. Ait enim nullum prophetarum extra Esaiam vidisse seraphim circa Deum stantia..."

(18A, "Ad Damasum", 10)

Eta bada beste bat, ni hainbat gauza ikasi diodalako pozik nago, hizkuntza hebreoa hataraino landu duena,

beraren idazkarien artean Kaldeotzat dute. Hau guztiz bestelako bidetik sartua da. Eta esaten du, Esaias landa, prophetetan beste inork ez duela Jaungoikoaren inguruan Seraphinik ikusi...

(jarraitzeko)



acetabulum or poculum



amphora



amphoriscus



ampulla



calathus or modiolus



calix



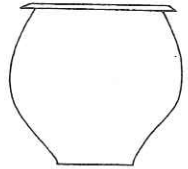
cantharus



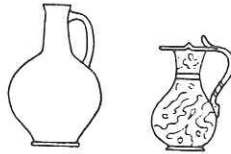
catinus



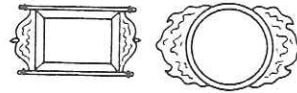
crater



dolium (large) olla (small)



lagoena



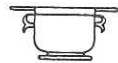
lanx



patera (shallow)
or trulla (deep)



phiala



scyphus



simpulum



situla



urceus

S. Jeronimo-ren 9. azalpenean LAGOENA aipatzen zen.
Horra, irudiz, zer den.
"A Handbook of Roman art"; Martin Henig; 1983. urtean.

URREZKO HITZAK

Οὐ γὰρ ἄρκεῖ εἰς ἄνθεσιν ἡμῶν
τὸ βέλος ἐξελεῖν μόνον, ἀλλὰ
θεῖ καὶ τῷ τρούματι φάρμακα
ἐπιθεῖναι.

"Osasunerako ez bait zaigu na-
hikoa gezia ateratze hutsa; ai-
tzitik, zauriaren gainean boti-
kakoa ipini beharra dago".

S. Joan Krisostomo: "Mateo de una
ri buruzko homiliak"; X, 6.